

Förord

Redan de gamla grekerna uppmanade till självkänedom. *Känn dig själv* (grek. gnoti seauton) var ett av de ordspråk som stod att läsa i templet i Delfi, där oraklet, i en Pythias gestalt, kunde rådfrågas. Hennes svar var ofta svåra att tolka, liksom de svar som kan sökas i själens dunkla djup med hjälp av introspektion.

Trots det är betydelsen av att lära känna sig själv något som betonas minst lika mycket idag som i forna tider. Det är inte svårt att finna handböcker som behandlar frågan. Men framför allt skönlitteraturen har detta som ett huvudtema, en spegling av nyare tiders intresse för psykologi och filosofi.

Att känna sig själv är alltså en utgångspunkt för denna bok och ett motiv att börja söka i spåren av livsresan. Planen var att göra två fristående delar med dikturvalet som en särskild del. Men till slut fann jag att en del av dikterna borde integreras i berättelsen. Dock har ett mindre antal dikter placerats för sig i slutet av boken.

Ett varmt tack till alla som stött utgivningen av min bok!
/Förf.

I. Nära nuet

Utgångspunkt. Vem är jag?

Uppslaget till texterna i den här boken kommer från en filosoficirkel (under ledning av Svante Ögren) på Sigtunastiftelsen, som jag har som närmaste granne till min bostad i Sigtuna. Frågan *Vem är jag*, som vi haft uppe åtskilliga gånger, är en klassisk startpunkt för filosofisk diskussion. Man kan närma sig ämnet från många håll, och torde snart finna att frågan inte har några enkla svar.

Syftet med följande texter är mera vardagligt, men den inledande frågan ger en del av perspektivet. Jag har dröjt vid sådant i livet som förefallit mig värt att berätta och av betydelse för helheten. En del kan verka oväsentligt men hör kanske ändå till bilden. Illustrationerna, av egen hand, får komplettera. Reflektioner kring det som hänt i tid och rum har också tillkommit.

Vissa saker jag skriver om kan finnas med i något jag tidigare publicerat, fast inte precis i samma form. I denna första text ska jag till en början försöka svara på frågan *Varför skriver Du? Ett uttrycksbehov, som följt mig genom åren*, får bli det korta svaret. Kanske beroende på en viss hämning när det gäller att tala. Skriftspråket har då varit en tillflykt, kanske i alltför hög grad, tänker jag ibland.

Om det man inte kan tala, därom måste man tiga, är ett citat från Ludvig Wittgenstein (*Tractatus 1921*) som bör tolkas i sitt filosofiska sammanhang. Ändå kan man spontant känna att det ligger en god del av sanning i detta påstående. Som ung fann jag mig ofta sittande tyst i sällskap, till följd av en viss blyghet, som

hämmade mig. Nu är det nog inte så. Men jag gillar i princip eftertänksamhet, och för det passar skriftspråket bra.

Mer om språk

Språk och språkfrågor berör oss alla, fast i varierande grad. För mig som f d svensklärare har de hört till yrkeslivet och arbetet för dagen. Med en besvärande hörselnedsättning har jag som pensionär konfronterats med svårigheten att uppfatta vanligt talspråk. Jag måste ofta fråga om eller nöja mig med att uppfatta endast delvis, vilket gjort mig mer och mer uppmärksam och kritisk till det talspråk vi har omkring oss, bl a i radio och tv. *Snabbt och ofullständigt* är ofta typiskt för detta språk, fast man måste erkänna att det ändå kan fungera bra. Men ibland går det för fort, och ”språket hinner inte med”. Man har känslan att det råder ständig tidspress, som kanske med avsikt drivs fram i media. Kännetecknen är slarvig intonation, obefintliga pauser och ofullständiga formuleringar. Det är en kritik, som jag anser är berättigad, när det gäller offentligt tal (som handlar om att förmedla ett visst budskap) inom media och information i övrigt.

Kritiken mot det offentliga talspråket framförs ofta, men tas inte på allvar, varken av mediafolk eller språkvårdare. Jag har viss förståelse för det, eftersom kritik mot någons sätt att tala kan bli alltför närgången och kännas nedsättande. Därför måste vi vara toleranta, ännu mera nu när vi har så många olika ”tungomål” omkring oss. Det viktigaste och det man har rätt att kräva, är att en talare visar en vilja att nå fram med sitt budskap. Det framgår omedelbart om den viljan finns eller inte, om vi nu bortser från tekniska eller lokalmässiga störningar. Tillgång till hjälp med rösten och talet skulle också behövas. Man

undrar vart dessa ”språkvårdare” som förr i någon mån fanns att tillgå, har tagit vägen. Med litet större medvetenhet kan de flesta utveckla och slipa av sitt talspråk, så att det fungerar bättre i kontakten med andra. Mycket beror också på vilka förebilder man har, eftersom språket speglar den krets man från början tillhör. Varje grupp har sin *sociolekt* (gruppspråk), som man tar till sig och kanske senare fjärrar sig ifrån. Det är en ”språkresa” som många har gjort. Men en språkresa av detta slag ska inte behöva innebära språklig likriktning eller utjämnning av dialekter och särart, i varje fall inte mer än vad som är nyttigt för den enskilde. Om man känner sig trygg i sitt talspråk, bidrar det till ökat självförtroende och välbefinnande, men jag vet av egen erfarenhet att det kan ta tid att nå dit.

Jag tycker att vi måste hjälpas åt med detta, att utöva en tolerant språkvård, uppmuntra goda förebilder och tillsammans sträva efter en kommunikation som fungerar för alla åldrar.

Det vore värdefullt om språkforskarna kunde redovisa för alla ”språkarbetare”, bl a inom skolan, hur det moderna talspråket utvecklats i olika avseenden (tempo, artikulation, fraserings) och inte minst hur detta förändrade talspråk har påverkat den kommunikativa effektiviteten i olika språksituationer. Då skulle utgångsläget vara bättre för att utöva denna ”toleranta språkvård”, som nu ingen tycks vilja engagera sig i.

I väntan på att språkvårdare och språkvårdare ska bli mera aktiva och göra sina röster hörda, är det en god idé för alla att lyssna till, urskilja och bedöma de olika språk vi dagligen möter – från nyhetsuppläsare, sportkommentatorer, (”Anja Persson-svenska”), väderrapportörer, pratprogram i radio-tv, och hur snacket går i många andra sammanhang.

Nära grannar, Sigtunastiftelsen och prästgården

St Pers ruin i Sigtuna

Att bo granne med Sigtunastiftelsen känns som en bonus. Det ger tillgång till en institution, som på många sätt är beundransvärd. När jag bläddrar i dess program, slås jag av bredden och mångfalden. Ibland får jag dåligt samvete för att inte utnyttja detta mer, även om jag varit en ganska flitig besökare under senare år.

Det har funnits mycket att glädjas åt, särskilt författarbesöken, t ex av Per Olof Enqvist, Torgny Lindgren, Åsa Linderborg, Daniel Sjölin, biblioteket med höga, vackra fönster och mäktiga hyllor, som sträcker sig mot skyn, nu även en lokal för mångskiftande program i aktuella ämnen med musik, film, föredrag.

Man kan tycka att fler Sigtunabor borde söka sig till Stiftelsen, men det är ändå glädjande att det finns en lokal publik, som i flertalet fall ger tillräckligt underlag. För Sigtunaborna har Stiftelsen stundom tett sig som en sluten värld, en kritik som tidigt framfördes. Men den uppfattningen tror jag inte finns längre. Den nuvarande direktorn, Alf Linderman, för övrigt elev till mig vid gymnasieskolan i Östersund, står bakom ett programutbud som präglas av stor bredd och öppenhet. Att närmare precisera vad Stiftelsen står för är här inte syftet. *Ett hem och en borg för kyrklig förnyelse*, anfördes tidigare som ett motto. Idag kanske man hellre vill säga *”för andliga frågor i tiden”*. Att det finns ett tydligt ”här och nu” i verksamheten har nog ökat intresset.

Bostadsområdet Nunnan byggdes mitt i ett gammalt gravfält från vikingatiden. Det är inget man tänker särskilt på, men att detta är ”helig mark”, med den mäktiga St Pers ruin och den gamla prästgården alldeles i närheten, är nog uppenbart för alla. Prästgården är nu öppen och tillgänglig för kyrklig verksamhet av olika slag. Hur det blir i framtiden återstår att se.